

בית מדרש • הוצאה לאור

נהגות דשמעתה

גליון אקטואלי מרתק מבית היוצר של אש התורה

השתתפות במשלוח זר פרחים בשמיטה

[אלא איך המקבל אינו נוהג כמנהג ירושלים, ונמצא שאינו מכשיל, אפילו אם הוא עצמו ירושלמי].

אלא שיש לדון, דגם למנהג ירושלים שנעבד אסור בשימוש, מ"מ שימוש של פרחי נוי, שאינו אלא **ראייה בעלמא**, אינו נחשב שימוש להאסר. [עיקר הסברא מצינו בספר השמיטה (פ"ד ד' ז') ובמשנת יוסף (ח"א לד) לענין נידון עצם הקדושה בפרחי נוי, דכיון שהשימוש בהם הוא ראייה בעלמא, אין זה שימוש חשוב להוות סיבה לקדושת שביעית].

יהודי הנמצא במקום עבודה עם צוות שאינם שומרי תומ"צ, נתבקש להשתתף ברכישת זר פרחים כמתנה למעביד. ידוע לו כי את הפרחים ירכשו בחנות שאינה שומרת שמיטה, האם מותר לו לתת את חלקו ולהשתתף עמם במתנה?

תשובה: פרחי נוי (שאינן עומדים לריח) אין נוהגת בהם קדושת שביעית¹, ומשום כך אין חיוב להפקירם, ומותר לסחור בהם, ואין נוהג בהם איסור ספיחין. אך אעפ"כ אסורים הם בעשיית מלאכה בעת הגידול והטיפול בהם, כי איסור המלאכה הוא מפאת קדושת **הקרקע**, ושייך גם בגידולים שאין בהם קדושה.

מסקנא דשמעתה

נידונים אקטואליים בדאי ההלכה

רב המכון דבי צבי דותן שליט"א - מורה הוראה וראש כולל גני אילון - אחיסמך

ומטעם זה, פרחים שעברו על איסור מלאכה בטיפול בהם, יש איסור **ברכישתם** משום מסייע ידי עוברי עבירה. [נשיך בזה גם איסור יזיקת שביעית, שאין לקנות מן החשוד כל דבר שקיימת אפשרות לעשות בו מלאכת איסור]. אך לענין **השימוש** בגידולים שנעשתה בהם מלאכת איסור, דעת החזו"א שמעיקר הדין אין נאסרים משום כך.

ונמצא לפי"ז שבפרחים מחנות שאינה תחת השגחה אין איסור אלא **ברכישתה**. וא"כ יוכל להנצל מאיסור ע"י שיאמר כי את חלקו בהשתתפות הוא נותן עבור תשלום **דמי המשלוח**, אך אינו משתתף ברכישת הפרחים עצמם, ובכך נמצא שאינו עובר מאומה². [ואה ייתכן דוקא בכה"ג שיש עמו צוות הרוכשים את הפרחים עצמם, משא"כ אדם יחידי אינו יכול להתנות שמשלם על המשלוח בלבד ומקבל הפרחים במתנה, שהרי מנוחך הדבר, ואין גמירות דעת לכך].

אולם למנהג ירושלים שגידולים שנעשתה בהם מלאכה **אסורים בהשתמשות** משום נעבד (עי' מנח"י ח"ח סי' צ"ח). נמצא דאף אם משתתף בדמי המשלוח בלבד, יש כאן איסור במה שמכשיל את **המקבל**, שישתמש ויהנה באיסור מן הפרחים.

הנאה
ההשתמשות
בספיחין, כאשר
יבוא ליהנות
ולהריח בהם.

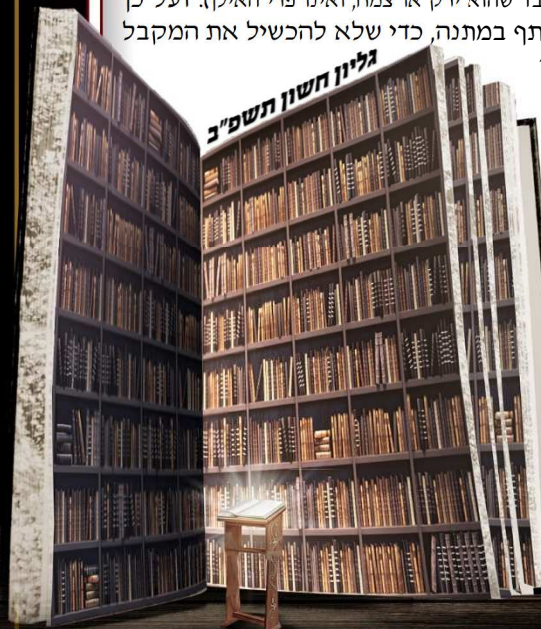
וכל זה בפרחי נוי, אך אם מדובר בפרחים **ריחניים** העומדים לריח, נקטינן למעשה שיש בהם קדושת שביעית (חזו"א יד ט). ואף שירושלמי הניחו נידון זה בספק, ושביעית בזה"ז דרבנן, והו"ל ספק דרבנן לקולא. כתב החזו"א (כ"ב א) דכיון שעיקרה דאורייתא אזלינן בספיקה לחומרא. [ובבית הלוי חידש, דכיון שבימי עזרא קיבלו עליהם את שמירת השמיטה באלה ושבועה, על כן אף בזה"ז יש בה **איסור דאורייתא של השבועה**, ועל כן ספיקה לחומרא].

ומאחר שבפרחים ריחניים נוהגת קדושת שביעית, מלבד מה שיש בהם איסור סחורה **ברכישתם** נשייתכן להנצל ממנו באופן הנ"ל, שנותן את חלקו עבור דמי המשלוח, יש בהם גם איסור **השתמשות** לכר"ע משום **ספיחין**. שכל שיש בו קדושה יש בו איסור ספיחין (ובלבד שהוא ירק או צמח, ואינו פרי האילן). ועל כן יהיה איסור להשתתף במתנה, כדי שלא להכשיל את המקבל באיסור הנאה והשתמשות

¹ כ"ה ריהטת הירושלמי שביעית פ"ז ה"א, וכך נקטו למעשה כל פוסקי זמנינו, עי' מנחת שלמה ח"א נ"א, ובשבט הלוי ח"ב ר"ב, ספר השמיטה פ"ז, ועוד רבים. אכן במשנת הגריש"א (דיני הפירות פ"ז ס"ז) הגם שנקט דאין נוהג איסור ספיחין בפרחי נוי מפאת שאין בהן קדושה, מ"מ לענין ניהוג קדושת שביעית נקט בפ"ב ס"ב שיש להחמיר מספק, דשמא המבואר בירושלמי שאין קדושה היינו בזמנם, שלא היה ענף גידול פרחי הנוי מפותח, משא"כ בימינו שהוא שימוש חשוב ייתכן שיש בהן קדושה. אך במשנת יוסף (ח"א לד) האריך להוכיח דחשיבות אינו טעם לקדושת שביעית, דהא עצי הסקה חשיבי ומ"מ לית בהו קדושה, משום שימושם לא דמי לאכילה, וה"ה לפרחי נוי.

² ואף שמודה החזו"א שהמחמיר נעבד תבוא עליו ברכה (דרי"א פ"ד ציה"ל ש"ז), מ"מ כאן שהנידון מצד הכשלת המעביד בהשתמשות אסורה, פשוט דלא שייך שם 'הכשלה' בחומרא שאינה אלא בגדר 'תבוא עליו ברכה'.

לקבלת הגליון במייל וחומר מרתק נוסף שלהו בקשה ל: A9768552@gmail.com

צורתא דשמעתתא

סקידה מקיפה של סוגיה הלכתית

הרב מנחם אדלר - ראש בית המדרש

שמן חוחובה - קדושה ללא השגחה במוצרי הגיינה וקוסמטיקה

גם אם בשמיטה שעברה יכולנו להשתמש כרגיל במוצרי קוסמטיקה ללא השגחה, בשמיטה הנוכחית נצטרך כנראה לנהוג אחרת. על מה ולמה? על כך ועוד במאמר שלפניכם.

אגוז החוחובה מכיל 54% שמן

מוצרי קוסמטיקה ללא השגחה - כל השנה ובשמיטה

מי שיתבונן במוצרי הגיינה והקוסמטיקה שכולנו רגילים להשתמש בהם במשך השנה. תחליבי הרחה ושמפו, קרם גוף וקרם ידיים, שמן תינוקות וכדו', יבחין שרובם ללא חותמת השגחה כלל, ובפרט במוצרים המיובאים מחו"ל.

הסיבה לכך, שבדרך כלל כל החשש הוא מתערובת **מאכלות אסורות**, אשר איסורם פוקע בשעה שנפסלים מאכילה, ומאחר שמוצרי הקוסמטיקה אינם ראויים לאכילה, על כן לדעת רוב הפוסקים אין בהם חשש איסור. [ומצדדים לכך טעמים נוספים, שאין השימוש במוצרים אלו נעשה ע"י אכילה אלא ע"י סיכה, ודעת ר"ת (יומא טז) שאין 'סיכה כשתיה' בשאר איסורים אלא בתרומה. ומצדדים גם דעת הרא"ש (ספ"ק דדמאי) שאין סיכה כשתיה אלא כשנעשית לתענוג].

אולם כל הטעמים הנ"ל אינם מועילים לנידונים המתחדשים בשנת השמיטה. שכן קדושת שביעית אינה נוהגת דוקא בפירות וירקות העומדים לאכילה, שכאשר ייפסלו מאכילה תפקע קדושתם, אלא גם בשמן **העומד לסיכה** (רמב"ם פ"ה ה"ז, דסיכה עצמה הוי סיבה לקדושה, והנאוב"ש, ע"י משנר ותור"ז שביעית פ"ח מ"ב). וכאשר מתערב שמן קדוש ברכיבי מוצר קוסמטיקה, הגם שאיננו ראוי לאכילה, יש לנהוג בו **קדושת שביעית**, שהרי עדיין ראוי ועומד לסיכה. [כ"ה בחז"ר דמאי ט"ז א' לענין תרומה, וה"ה לשביעית. וכמשי"כ בארחות רבנו הקה"י ח"ג עמ"ש, ומשפט ארץ כ"ד ז', ומשמרת השביעית ט"ז ל"ח, וכמובא להלן].

התפתחות גידולי החוחובה בשנים האחרונות

אלא שעד השמיטה הנוכחית לא היה ביטוי במציאות לחילוק בין שנת השמיטה לשאר שנים, מפני שכמעט לא היה נמצא שמן העומד לסיכה מגידולי הארץ שנעשה בו שימוש במוצרי קוסמטיקה.

כיום בארץ 25,000 דונם (!) מטעי חוחובה

אך לפני כעשרים שנה החל להתפתח בארץ גידול חקלאי חדש, הלא הוא ה"חוחובה". שמן החוחובה משמש רבות בתעשיות הקוסמטיקה, הן כ'חומר לחות' עיקרי במוצר, והן כחומר נושא בבשמים. [יש לו עדיפות מיוחדת בשל היותו השמן הצמחי הדומה ביותר בהרכבו לשומן הטבעי של עור האדם, ולכן נספג במהירות ואינו מותיר תחושת שמנונית, תכונה המועילה ביותר לשימוש קוסמטי]. כך שבהרבה מוצרים כמו קרם גוף או קרם ידיים

שתמצאו בביתכם, תוכלו לראות את החוחובה מופיע ברשימת הרכיבים. בדרך כלל הרשימה כתובה באנגלית, והוא מופיע בשמו המדעי: *Simmondsia chinensis* (jojoba), או בשם *jojoba* (*buxus chinensis*), כפי שמופיע על קרם הידיים שבתמונה בסמוך.

בחמשת השנים האחרונות התרחב מאוד גידול החוחובה בארץ [בעיקר באזור הנגב, בשל היותו שיח מדברי. בקיבוץ חצרים וסביבתו, מערבית לכאר שבטן], עד שכיום ייצור שמן החוחובה בישראל הוא הגדול בעולם, משתרע על 25,000 דונם, ומשמש כ-45% מהתצרוכת העולמית [הצפי שתוך שנים אחדות יגיע ל-70%]. כאשר כ-98% מהשמן מיוצא לחו"ל. כך שמוצר המכיל חוחובה, גם אם מקום היצור בחו"ל, ייתכן מאד שמקורו מגידולי הארץ ונוהגת בו קדושת שביעית.

יש לציין, כי אין מקום לדון שמתבטל החוחובה ברוב בשאר רכיבי המוצר, מאחר ולרוב הוא משמש כ'חומר לחות' העיקרי במוצר, ובכ"ה הרי זה כ'מעמיד', שפעולתו במוצר ניכרת, ואינו בטל. ובפרט במוצרים שהוא משמש רכיב הייחודי במוצר, כמו תחליב הרחה עם שמן חוחובה, וכדו'.

[נידון דומה היה בעבר, כאשר היה חשש שתעשיות הסבון בארץ מערבים בסבון שמן כותנה. ומטעם זה הזהיר הקהלות יעקב בתקופתו להכין מלאי של סבון מראש, ולא לרכוש בכל התקופה שיש לחוש שמעורב בו קדושת שביעית (ארחות רבינו הקה"י ח"ג עמ"ש). אלא שבנידון המסויים הוא היה כמה טעמים להקל, מפני שלא עירבו שמן טבעי אלא נוזל המופק מפסולת גרעיני הכותנה בתהליך כימי, וגם ייעודו לא היה סיכה אלא חיטוי וניקיון, אשר דעת רש"י ותוס' שאין במינים אלו קדושה. וכמו שהאריך בזה בשמיטה כהלכתה (פ"ג סי"ח). מה שאין כן בנידון דידן שהשמן כנוס בתוך האגוז ומופק בלא תהליכים כימיים, וגם השמן עומד לסיכה, דלכרע הוי סיבה לקדושת שביעית, אין מקום להקל מהטעמים שנאמרו בנוגע לשמן הכותנה].

השלכות בנוגע לעירוב השמן במוצרי הגיינה

השלכה הראשונה בקדושת השמן נוגעת ליצרן, האם מותר לו לערב את השמן עם רכיבים נוספים. ויש להבחין בזה בין שני סוגים. א' שמן העומד לסיכה בלבד, כדוגמת שמן חוחובה, ב' שמן העומד לאכילה או סיכה, כדוגמת שמן זית או שמן 'מרוקאי' (המופק מאגוזי עץ הארגן, גדל בארץ בכמות מזערית, 2 דונם).

ונפק"מי בין שני הסוגים, ששמן הראוי גם לאכילה, אמנם מותר לסוך בו, אך אסור לפסול אותו מאכילה ולעשותו ראוי לסיכה בלבד. ומטעם זה אסור לערב שמן זית או שמן 'מרוקאי' עם קדושת שביעית במוצרי הגיינה, מפני שבכך הם נפסלים מאכילה, הגם שעדיין ראויים הם לסוך ומטעם זה לא פוקעת מהם קדושת שביעית. [כמבואר ברמב"ם פ"ה שמיטה ה"ז דאין מפטמין את השמן, ובפ"א תרומות ה"ג ביאר הטעם מפני שפסולו מאכילה ועשהו משחה]. אולם שמן חוחובה, מאחר ומיועד לסיכה בלבד, מותר לערב אותו במוצרי הגיינה וקוסמטיקה. [היינו דוקא כשאנו מתבטל ברוב ולא פוקעת קדושתו, משא"כ אם ע"י העירוב יתבטל, יש אוסרים. אך דעת מנח"ש (מו) שאם דרכו בכך מותר לערב אף שיתבטל ותפקע קדושתו].

השלכות בנוגע לרכישה

סחורה: ברכישה מוצר המכיל חוחובה יש לדון מצד איסור סחורה, אך זהו דוקא ברכישה השמן בפני עצמו, משא"כ כשהוא מעורב עם רכיבים נוספים הוא הבלעה, ולמנהג ירושלים הבלעה **מתרת** איסור סחורה, והנהוגים כחזו"א מחמירים בזה.³

מסייע: יש לדון משום איסור מסייע ידי עוברי עברה, מפני המלאכות שנעשים בגידולם. ואמנם באגרות משה (ח"א קפ"ז) כתב שאין איסור 'מסייע' ברכישה מהיתר מכירה, מאחר ועושים ע"פ הוראה, אך כבר הביא במשמרת השביעית (בהקדמה) מהגר"ש"א דאין הדברים אמורים בנוגע להיתר מכירה הנהוג כיום.⁴

אך יש להקל בזה מצד אחר, דאיסור מסייע הוא דוקא ברכישה מיבול **וודאי** של 'היתר מכירה', משא"כ כשאין **ידוע** אם מקורו מגידולי הארץ או מחו"ל, א"כ הו"ל **ספק מסייע** שכתבו הפוסקים דאמרינן ביה ספק דרבנן לקולא.⁵ ונראה דגם יצרנים בארץ הם בכלל הפוסק, ואין לומר זיל בתר קרוב, שכן גידולי הארץ נתחדשו בשנים האחרונות, וייתכן שמפעלים ותיקים לא ישנו את הרגלם לרכוש חומרי גלם מחו"ל. וכמו שנודע לנו לדוגמה בנוגע ליצרן 'יוניליוור' בארץ (בעלי מוצרי 'פיוניק', 'דאב', ועוד) שמשתמש רק מחומרי גלם מחו"ל. (ונוצין כי לאחר בירור נרחב, בידינו רשימה חלקית של יצרנים בארץ ובחו"ל המשתמשים בחוחובה ותוצרת הארץ. המעוניין יפנה למערכת).

השלכות בנוגע לשימוש

שמור ונעבד: בנוגע לאיסור 'שמור', האוסר בשימוש גידולים שלא הופקרו, יש לדון בזה איסור אף במקום שספק אם מקורו מגידולי הארץ, שכן איסור שמור **עיקרו מדאורייתא** [ע"ר ראשונים יבמות קכב], ואינו כאיסור מסייע שעיקרו מדרבנן ושייך לומר בו ספק דרבנן לקולא.

אלא שזהו דוקא למנהג ירושלים (ע"י מנח"י ח"ח סי' צ"ה) המחמירים בזה כשיטת ר"ת, משא"כ דעת החזו"א דמעיקר הדין יש להקל בזה, וכשיטת רוב הראשונים. ואף שמודה החזו"א דהמחמיר תבוא עליו ברכה (נד"א פ"ד הכ"ד ציה"ל ש"ז), כאן שהוא ספק בודאי יש להקל. ויש לדון למנהג ירושלים, אם שמור אסור מעיקר הדין, ובספק ניזיל לחומרא כספק דרבנן שעיקרו דא"ו, או שרק חומרא הוא, ואף שמחמירים בודאיה יהיה ניתן להקל בספיקה, וצ"ע. ונכלל הנ"ל י"ל בנוגע לאיסור 'נעבד', שגם בזה דעת החזו"א להקל מעיקר הדין. ובפרט שאיסור זה גם לאוסרים עיקרו מדרבנן.

ניהוגי קדושה ואיסור הפסד:

מוצרים שהחוחובה מהווה רכיב ייחודי ומופיע על המוצר

בנוגע לניהוג קדושה אין צד להקל, וגם במוצר שספק אם מקורו מהארץ, לא נוכל לומר ספק דרבנן לקולא, דהו"ל **'דבר שיש לו מתיירין'**, כיון שיש לו אפשרות להשתמש כדרכו בהיתר. ועוד, שניהוגי שביעית הם דרבנן שעיקרו דא"ו, ולא אמרינן בהו ספק לקולא. (וכמו שמצינו בחזו"א י"ד ט' דאלין לחומרא בספק אם צריך לנהוג קדושת שביעית במיני בשמים). **ונפק"מ: א'** שיש להשתמש במוצר כדרכו ולא להפסידו.⁶ **ב'** יש להשליך את המיכל (כשנתר בו מעט) לפח שמיטה ולא לאשפה.

ג' מבואר בירושלמי (פ"ח ה"ב) דאסור לסוך שמן שביעית **במרחץ**, והיינו משום דהוי **ביזיון** לפירות שביעית שיש בהן קדושה ואסור להכניסם למקומות מטונפים.⁷ **ונמצא לפי"ז שיש איסור להכניס מוצרי הגיינה המכילים שמן קדוש לחדר האמבטיה.** ומצאתי שעמדו בזה במהדו"ח של 'משפטי ארץ' שיצאה זה עתה (עמ' 236 בה"ע) "בירושלמי איתא כו' ולפי"ז יהיה מותר לרחוץ בסבון רק במקומות שאין ביזיון".

אלא שמדברי כל הפוסקים שהתירו להשתמש בסבון כדרכו ולא הזכירו איסור להכניסו לאמבטיה משמע דלית להו חידוש זה. ועל כן ייתכן לומר, שאיסור הירושלמי הוא דוקא להכניס את השמן **בעין**, שבזה מיירי הירושלמי, אך **כשהוא מעורב ברכיבי המוצר ואינו ניכר, י"ל שאין זה ביזיון** ומותר (וכן צידד למעשה הגר"ש רייכנברג שליט"א (מח"ס משפטי ארץ) בשיחה עמו). אלא שיש לעיין אם נצטרך לחלק בין היכא שהשמן הוא אחד מהרכיבים להיכא שזהו **כל ייחודיותו של המוצר**, בפרט כאשר נוכחותו בולטת על עטיפת המיכל, דלכא"ו כה"ג קדושתו ניכרת ואכתי הוי ביזיון, וצ"ע.

טבלת סיכום למעשה	שמן חוחובה בפני עצמו	מוצר המכיל חוחובה בין שאר רכיבים
כשידוע בוודאי שהוא מגידולי הארץ	רכישה: אסור (משום סחורה ומסייע). שימוש: (כגון שקיבל במתנה): מנהג ירושלים להחמיר, ולחזו"א מעיקר הדין מותר [בהתאם לניהוג קדושת שביעית], אך המחמיר תבוא עליו ברכה.	רכישה: אסור (משום מסייע). ² אם לא בשעת הדחק. שימוש: (כגון שקיבל במתנה): מנהג ירושלים להחמיר, ולחזו"א מעיקר הדין מותר [בהתאם לניהוג קדושת שביעית], אך המחמיר תבוא עליו ברכה.
כשיש ספק אם הוא מגידולי הארץ	רכישה: מותר. שימוש: מותר, ויש לנהוג בו קדושה ואין להכניס למרחץ. נלמנהג י"ם, תלוי אם נוקטים שיש איסור שמור מן הדין, או רק כחומרא, ובספק נקל.	רכישה: מותר. שימוש: מותר, ויש לנהוג בו קדושה ומותר להכניס למרחץ. נלמנהג י"ם, תלוי אם נוקטים שיש איסור שמור מן הדין, או רק כחומרא, ובספק נקל.

³ דעת מהר"ל דיסקין (צף הקדוש טו), רידב"ז (פ"ה ה"ח), ושב"ת הארץ (פ"ו ה"א) להיתר, וכך נקט בכתבי מעדנ"א (פ"ז מ"ג), ובשמיטה כהלכתה (פ"ד). וכ"ה מנהג ירושלים והנהגת בד"ץ העדה החרדית. אולם בשם החזו"א מוטו דלא מהנינדרך אמונה פ"ה ציהוה"ל ס"ק קכ"ב. ובחוט שני (פ"ו ה"א) כתב דהחזו"א מיירי בגונא שהמוכר אינו מסכים בהדיא ליתן הפירות שביעית במתנה. וכתב בשבט הלוי (כתי"ז) שניתן לסמוך על המקילים במקום צורך טובא.

⁴ יש לציין כי דעת המנח"ש (ח"א מ"ד) והאור"צ (מבוא ענף ז') דאף שאין אנו סומכין על המכירה, מ"מ אין כאן איסור סחורה, משום דאיסורה על המוכר והוא סומך על המכירה. וגם אין כאן מסייע, משום דהוא עושה ע"פ הוראה, והאור"צ הוסיף גם מטעם הנתיבות (ר"ל ג') דשוגג דרבנן אי"צ כפרה.

⁵ ובפרט שיש לצרף ג' סניפים: **א'** דעת הש"ך (י"ד קנ"א ו') שאין איסור מסייע במומר, **ב'** דעת הפ"ג (ע"י מג"א קס"ג ב') דאין מסייע באיסור דרבנן, ג' דעת המש"ב דבר (ב' ל"א) שאם אינו גורם הקדמה לעבירה אינו נקרא מסייע. ומכאן הנך טעמים נקטו כמה פוסקים דאף במקום מסייע ודאי ניתן להקל בשעת הדחק, אך לא לכתחילה, אולם בדין דהוי ספק מסייע יש להיתר אף לכתחילה.

⁶ יש לדון אם מותר לתת מהשמפו ישירות לתוך המים באמבטיה לצורך יצירת **קצף ובעות סבון** שהילדים משחקים בהם, אם נחשב להפסד, או דכיון שהוא דבר מצוי הוי שימוש חשוב. ובפשוטו במשחק הילדים סגי דלהוי שימוש חשוב. אלא שיש לדון לפי"ז מדוע בנוגע לגוגואים לא הוזכר בפוסקים שיש להם קדושה בגלל דרך הילדים לשחק בהם. וצריך לחלק שמשחק אין בו חשיבות בשביל **להוות סיבה** לקדושת שביעית [כיון שאין גידולו עומד לכך]. אך בדבר שיש בו קדושה, גם המשחק הוי שימוש חשוב ואינו נחשב הפסד. וכך הסכימו למעשה רבני ביהמ"ד להלכה בהתיישבות, דמסתבר שמותר.

⁷ כ"כ המהר"א פולדא והפני משה, וכ"כ המקדש דוד (סי' נ"ט) ובהלכות שביעית להגר"ב זילבר, וכך נקט בדרך אמונה (פ"ה ס"ק ל"ח) ובחוט שני (פ"ה ה"ו), וכתב דלפי"ז האיסור הוא על **עצם הכנסת השמן למרחץ**, ולא מצד הסיכה שם.

נהורא לנשמה

טיפים להיום מאושרים בדרך התורה

הערכה עצמית - על מה הרעש?

למה באמת 'הערכה עצמית' היא השלב הראשון והיסודי לכל עבודת השם? נתן על כך משל אחד הגדולים. מי שיבנה בית מקירות בלבד בלא בסיס חזק, אזי כשיבוא לסתור קיר אחד כדי לשפץ, יקרוס כל הבית ויפול. מה שאין כן כאשר הקדים בסיס יצוק ואיתן, יוכל להרחיב ולשפץ ללא חשש. על דרך זה, מי שאין לו הערכה עצמית, כאשר יבוא לבקר את עצמו ולתקן מידה רעה שבקרבו, יפול לייאוש וישבר לגמרי. לא כן אם הוא בנוי כסלע איתן, ומכיר יסודותיו המעולים, שיוכל לעבוד על חסרונותיו מבלי להשבר.

ובאמת אם נתבונן, דימוי עצמי נמוך גובל בכפירה בהשגחה פרטית. שהרי להבדיל אלף אלפי הבדלות, אדם שנשיא ארצות הברית מתעניין בו וחושב עליו, ויתירה מזו נפגש עמו אישית מפעם לפעם, הרי אותו אדם יסתובב ברחוב מנופח כטווס, כל כולו אומר חשיבות, ודימויו העצמי ירקיע שחקים.

על אחת כמה וכמה, אם מאמין באמת בעיקר העשירי מ"ג עיקרים כי הקב"ה משגיח על מעשי בני אדם. ופירושו של דבר, שהמלך האדיר בורא שמים וארץ, אשר שרפים ואופנים חלים מפניו, הוא מתעניין במעשיי, ואיכפת לו ממני וממעשיי, ואוהב אותי וחושב עליי להיטיב לי, וברא אותי עם אישיות ייחודית שלא היה כמוה ולא יהיה כמוה על פני תבל, כדי להיטיב לי באחריתי להתענג בטובו ולנצח נצחים. הרי אדם שיישאר אחרי כל זה עם דימוי עצמי נמוך, אות הוא כי אינו מאמין בהשגחה...

האם מותר להשתמש במטריה של מי שלקח את המטריה שלי?

לעיונא

שאלות מרתקות בהלכה המעשית בימינו

יהודי הניח מטריה בכניסה למקום ציבורי, וכשבא לצאת גילה שמישהו נטל את שלו והשאיר לו אחרת, האם יכול לקחת ולהשתמש במטריה שנותרה?

עי שו"ע (ח"מ קל"ז ב'), דמי שנתחלפו כליו בבית המשתה לא ישתמש בהם. ולמד מזה בכסף הקדשים שם, דמי שאינו מוצא נעליו בבית המרחץ, אין לו ליקח נעלים שנשארו שם בהנחה שהבעלים לקחו את שלו במקומם. אלא שצייד דכיון שצער גדול הוא לילך בלא מנעלים, נוכל לסמוך שמסתמא כל אחד מקנה לחבירו. אך דוקא ששניהם שווים, ולא כאשר הנעלים שנותרו יקרות יותר.

וכך הורה הגר"י זילברשטין שליט"א בנוגע לטלית שהוחלפה בשבת בבוקר, דאם הטלית שנותרה אינה יקרה מהטלית שנלקחה יכול בינתיים להשתמש בה. [ייל"ע אם זהו מפני שהצער להסתובב בשבת בבוקר בלא טלית דומה לצער הליכה בלא מנעל, או מפני שסמך על הערה"ש דלהלן].

ובערוך השלחן כתב "והמנהג במקומות שרבים מתאספים, ומניחים המנעלים העליונים בפרוזדור ובצאתם יתחלפו של זה בזה, אין מקפידין בדבר ומשתמש כל אחד בשל חבירו עד שיתראו פנים ומחליפים, ואין בזה חשש גזילה שכך נהגו". ובשבט הלוי (ח"ו ר"ח) כתב דה"ה לענין כובעים, ושבזמן הזה אין בנ"א מקפידים כלל. [ועי' פתחי חושן (אבידה ומציאה ע"מ ש"מ), דכל שעבר זמן שיש לתלות שנודע למי שלקח את שלו על החילוף, תלינן שהתייאש ויכול לקחת את אלו שנשארו. וגם אם הוא היה הראשון שלקח, ולאחמ"כ שם לב שלקח את של אחרים, ובאיסורא אתא לידיה, אפילו הכי אם עבר זמן אמרינן שמסתמא נודע לבעלים וגמרו דעתם על החילוף, ונעשה כמכירה].

וקשה, מדוע הוצרכו הפוסקים לטעם דכך הוא המנהג, הרי כשם שמצינו לענין אבידה שלא באו לדורשה, שמותר לכתוב על פתק את שווייה ויכול להשתמש בה, א"כ גם כאן מאחר שנטלו את המטריה שלו ולא יבואו לדרוש את הנשאר, מדוע לא יוכל להשתמש בינתיים במטריה שנותרה ויכתוב על פתק שאם יבואו הבעלים יחליף בחזרה?

לתגובות: מייל: A9768552@gmail.com פקס: 077-470-4472

מערכת הגליון מודה לכל הרבנים החשובים ששלחו מאמרים נפלאים ומאירי עיניים בנושאי קנייני התורה, ולבחורים היקרים ששלחו נידונים בענייני שמירת הלשון, ההגרלות התקיימו והודעות נשלחו לזוכים.

נותרו עותקים בודדים של הספר 'תורת השביעית' מראי מקומות בהירים ומפורטים על פרקים ז-ט במסכת שביעית ניתן להשיג בטל' 050-4150668 ניתן לקבל במייל את המהדורה החדשה והמורחבת הכוללת נידונים אקטואליים מרתקים שלחו בקשה ל: A9768552@gmail.com

העלון מוקדש

לעילוי נשמות של הגאון המנופלא צנוע ומועיל הג"ר שלמה ב"ר מאיר שפירא זצ"ל האיר עינינו במתיקות תורתו לשמו ולזכרו תאות נפש נתבקש בישיבה של מעלה שבת תשובה תשפ"ב ת.נ.צ.ב.ה.

